

PUBLIKACJA BEZPŁATNA

**Ogólnopolski Program Profilaktycznych
Badań Ultrasonograficznych
„NIE nowotworom u dzieci”**

&

**„Nowotwory u dzieci –
Rodzicu, dostrzeż objawy”**

IFMSA-Poland
Międzynarodowe Stowarzyszenie
Studentów Medycyny

FUNDACJA
RONALDA MCDONALDA

Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów Medycyny IFMSA-Poland Oddział Warszawa

jest jednym z 12 oddziałów Organizacji działających na wszystkich uczelniach medycznych w naszym kraju.

IFMSA-Poland jest częścią federacji IFMSA – największej organizacji studenckiej na świecie, zrzeszającej ponad 1,2 miliona studentów z ponad 100 krajów świata.

Celem organizacji jest przede wszystkim rozwój umiejętności teoretycznych i praktycznych studentów kierunków medycznych. Założenie to realizowane jest m.in. poprzez wdrażanie warsztatów i konferencji prowadzonych przez lekarzy i ekspertów z różnych dziedzin.

Drugim filarem działalności organizacji są akcje prospołeczne. Członkowie IFMSA-Poland realizują je, angażując się w takie projekty jak: „Zdrowie Pod Kontrolą”, „Szpital Pluszowego Misia”, „Czytamy, Pomagamy”. Akcje profilaktyczne przeprowadzane przez IFMSA-Poland cieszą się ogromnym powodzeniem, a profilaktyka cukrzycy, nadciśnienia tętniczego, czy otyłości to tylko jedno z licznych dotykanych przez nas tematów.

Projektem realizowanym przez IFMSA-Poland jest także „Nowotwory u dzieci – Rodzicu, dostrzeż objawy”, w ramach którego spotykamy się z rodzicami, by w formie przystępnej prezentacji przedstawić im trudne zagadnienie, jakim jest choroba nowotworowa u dziecka. Naszym celem jest zachęcenie Rodziców do uważnego obserwowania swoich pociech i nieignorowania niepokojących objawów.

www.ifmsa.pl
mail: prezydent@warszawa.ifmsa.pl
Facebook: ifmsawarszawa

Fundacja Ronald McDonalda

to organizacja pożytku publicznego będąca częścią światowej organizacji charytatywnej Ronald McDonald House Charities.

Misją Fundacji jest organizacja i wspieranie inicjatyw pomagających dzieciom żyć w zdrowiu i pomyślności.

Fundacja koncentruje się na programach medycznych, wyróżniających szanse zdrowotne i edukacyjne dzieci.

Do głównych działań Fundacji należą:

- organizowanie profilaktycznych badań ultrasonograficznych dzieci na pokładzie specjalistycznego ambulansu w ramach programu „NIE nowotworem u dzieci”;
 - prowadzenie Pokoju Rodzinnego dla rodziców długo leczonych dzieci w Centrum Zdrowia Dziecka w Międzylesiu pod Warszawą, a od września 2015 roku także dwóch kolejnych Pokoi w nowym Szpitalu Pediatricznym WUM w Warszawie, największym szpitalu dziecięcym na Mazowszu;
 - aby rodzina mogła być razem w czasie leczenia onkologicznego swojego dziecka Fundacja zbudowała w 2015 roku i utrzymuje pierwszy polski Dom Ronald McDonalda przy Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie – Prokocimiu.
- Dom to: 20 apartamentów, wspólna kuchnia, salon, pralnia, ogród, zapewniające komfort i normalność w bardzo trudnym dla rodziny czasie.
- W każdym z programów Fundacji jest miejsce dla Wolontariuszy, wspierających Fundację swoimi kompetencjami, wiedzą i wrażliwością.
- Z programów Fundacji w Polsce korzystają rocznie tysiące dzieci i rodziców.

www.frm.org.pl
fundacja@frm.org.pl
Facebook: FundacjaRonaldMcDonalda

Drodzy Rodzice!

Oddajemy w Wasze ręce broszurkę, będącą owocem współpracy Międzynarodowego Stowarzyszenia Studentów Medycyny IFMSA Poland Oddział Warszawa i Fundacji Ronalda McDonalda.

Połączył nas wspólny cel i realizowane, by go osiągnąć, projekty: „Nowotwory u dzieci – Rodzicu, dostrzeż objawy” (IFMSA–Poland) i „NIE nowotworem u dzieci” (FRM).

Projekt „Nowotwory u dzieci – Rodzicu, dostrzeż objawy” skierowany jest do rodziców dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Podczas spotkań edukujemy rodziców nt. wczesnego rozpoznawania chorób nowotworowych u dzieci. Zwracamy uwagę na niepokojące objawy, przybliżamy podstawowe informacje dot. ww. chorób.

Program „NIE nowotworem u dzieci” jest głównym projektem FRM w Polsce. Fundacja stawia na wczesną wykrywalność chorób nowotworowych u najmłodszych, organizując badania USG, szkoląc lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, inwestując w wydawnictwa z dziedziny onkologii. Od 2005 r. FRM prowadzi Ogólnopolski Program Profilaktycznych Badań Ultrasonograficznych dzieci, zapraszając je na pokład specjalistycznego Ambulansu medycznego.

Razem chcemy dotrzeć do jak największej liczby rodziców w Polsce i edukować ich nt. nowotworów u dzieci – tak, by zagadnienie to przestało być tematem tabu, a wiedza rodziców stała się rzetelna i zgodna z naukowymi faktami. Przy okazji wizyt Ambulansu chcemy nie tylko badać dzieci, ale też organizować spotkania z rodzicami i rozdawać te właśnie książeczki, których jeden z egzemplarzy trafił w Państwa ręce.

Drodzy Rodzice, to Państwo znacie Wasze dzieci najlepiej i to Wy codziennie przyglądacie się jak Wasze pociechy rosną i rozwijają się. Dlatego też w tej krótkiej broszurce chcemy zwrócić Waszą uwagę na zachowania i objawy, które powinny obudzić Waszą czujność, a także podpowiedzieć, gdzie szukać pomocy, jeżeli zauważycie coś niepokojącego.

Razem chrońmy tych, których kochamy najbardziej!

Podziękowanie za życzliwość i konsultacje treści materiału książeczki dla profesora Michała Matysiaka – członka Rady Fundacji Ronalda McDonalda oraz dla Mikołaja Pietkiewicza i Marcina Ingłota – lekarzy radiologów z programu „NIE nowotworem u dzieci”.

Dziękujemy Wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej książeczki.

NIE nowotworom u dzieci

Pierwszy ogólnopolski program Fundacji, realizowany od 2005 roku dzięki grantowi amerykańskiej RMHC – ambulansowi – mobilnej stacji medycznej. Rocznie ambulans dociera do 35-40 miast i miejscowości, badając blisko 5000 dzieci.

Program realizowany przez
Fundację Ronalda McDonalda

Ogólnopolski Program Profilaktycznych Badań Ultrasonograficznych jest realizowany z wykorzystaniem ambulansu wyposażonego w nowoczesny, wysokiej jakości sprzęt diagnostyczny.

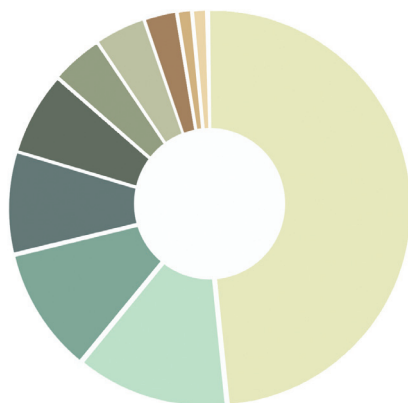
Dzięki ultrasonografom można:

- wykryć niektóre wady wrodzone zanim się ujawnią,
- wykryć wiele schorzeń, które długo rozwijają się bezobjawowo,
- rozpoznać konieczność leczenia już we wczesnym stadium choroby.

LEPIEJ ZAPOBIEGAĆ rozwojowi choroby, rozpoznając ją w pierwszym etapie, zwiększając w ten sposób szansę na szybki powrót do pełnego zdrowia.

Czasem jednak nawet troskliwa obserwacja rodziców i przestrzeganie terminów badań okresowych oraz ich interpretacja przez dobrze do tego przygotowanych lekarzy nie są w stanie zapobiec chorobie dziecka.

- Wzajemny stosunek procentowy poszczególnych patologii. Procenty oznaczają częstość ich występowania w populacji zadanych maluszków.

CZY TRZEBA BADAĆ DZIECKO ZDROWE?

TAK, bo istnieją choroby, które bardzo długo rozwijają się bezobjawowo lub są skutkiem wad wrodzonych.

Przebadanie dziecka z użyciem nowoczesnego ultrasonografu, w który jest wyposażony AMBULANS Fundacji Ronalda McDonalda, pozwala na:

- bardzo dokładne zbadanie narządów wewnętrznych,
- wczesne wykrycie niektórych wrodzonych zaburzeń,
- wykluczenie lub wczesna identyfikacja wad wrodzonych

**Doświadczeni lekarze specjaliści.
Nowoczesny sprzęt diagnostyczny.
Ocena aktualnego stanu zdrowia dziecka.**

- 16,12% – Powiększone węzły chłonne szyi
- 4,13% – Jądro wędrujące
- 3,39% – Niezstąpione jądra
- 2,79% – Śledziona dodatkowa
- 2,23% – Poszerzenie układu k-m
- 1,38% – Wodniak jądra
- 1,36% – Powiększona śledziona
- 0,91% – Zmiany ogniskowe w tarczycy
- 0,35% – Powiększone węzły jamy brzusznej
- 0,34% – Podwójny w k-m

Wykres pochodzi z Opracowania wyników programu „NIE nowotworom u dzieci” z lat 2006-2013, dostępnego na stronie www.fundacja.org.pl.

BADANIE ULTRASONOGRAFICZNE

jest ważnym narzędziem w diagnostyce chorób nowotworowych, które dość długo rozwijają się bezobjawowo lub powodują objawy typowe dla wielu innych dziecięcych dolegliwości. Często objawy te nie są charakterystyczne i mogą być bagatelizowane przez rodziców.

TROSKA o zdrowie naszych dzieci towarzyszy nam przez całe życie. Chętnie chodzilibyśmy do lekarza, gdybyśmy byli pewni, że będzie miał dla nas tylko dobre wiadomości.

Niestety w pierwszej fazie ogarniającego nas niepokoju o zdrowie dziecka, odwlekamy moment wykonania badań, które mogłyby nasze wątpliwości potwierdzić lub rozwiać.

Aby uniknąć niepokoju, a także nie narażać dziecka na skutki zbyt późno podjętego leczenia, lepiej dziecko przebadać.. Choćby po to, aby upewnić się, że nic mu nie dolega.

**CZY U DZIECKA MOGĄ
NIE WYSTĘPOWAĆ ŻADNE
DOLEGLIWOŚCI ANI WYRAŹNE
OBJAWY CHOROBY, A JEDNAK
DZIECKO JEST CHORE?**

TAK, u maleńkich dzieci objawy choroby najwcześniej dostrzega matka. Ze względu na swoją ciągłą obecność przy dziecku natychmiast zauważa każdą zmianę w jego wyglądzie, ruchach czy reakcjach. W najwcześniejszym okresie życia obserwacja dziecka przez matkę to najważniejsza

źródło informacji o jego rozwoju i stanie zdrowia.

Zdrowe dzieci trafiają do domu już w kilka dni po przyjeździe na świat, a do kolejnego badania lekarskiego upływa na ogół kilka tygodni. W tym okresie właśnie matka, dzięki swojemu instynktowi i spostrzegawczości zapewnia odpowiednią opiekę dziecku i może dostrzec konieczność konsultacji ze specjalistą.

Już w pierwszym miesiącu życia dziecka może pojawić się wiele objawów świadczących o istniejących zaburzeniach, o których trzeba powiedzieć lekarzowi, na przykład:

- wzmożone napięcie mięśniowe,
- drżenia mięśni kończyn,
- główka odgięta do tyłu,
- zaciskanie pięści,
- wysoki ton krzyku,
- nieregularny oddech,
- nieprzybieranie na wadze.

O obecności tych objawów należy poinformować lekarza.

Badania, które można przeprowadzać dzięki urządzeniom, w jakie wyposażony jest Ambulans, są znakomitą szansą na uzyskanie wielu bardzo dokładnych informacji o aktualnym stanie zdrowia dziecka. Dzięki temu można uniknąć skutków zbyt późnego rozpoznania i leczenia choroby. Dziecko rośnie, rozwija się, zmienia i choć żadne badania nie mogą zastąpić obserwacji i instynktu rodziców, to jednak bardzo istotnie je uzupełniają, a także pomagają zrozumieć, co w kolejnej fazie

rozwoju dziecka należy obserwować, na co zwracać szczególną uwagę, co jest prawidłowe, a co wskazuje na obecność nieprawidłowości.

CZY WSZYSCY ODCZUWAMY LĘK PRZED BADAANIAMI PRZEPROWADZANYMI U NAS I U NASZYCH NAJBLIŻSZYCH?

TAK, lęk związany z wszelkimi badaniami przeżywamy wszyscy. Nie mamy, niestety, wieloletniej tradycji konsekwentnego dbania o swoje zdrowie, zwłaszcza wtedy, gdy czujemy się dobrze i nic nam nie dolega. Rzadko poddajemy się badaniom profilaktycznym, mało czasu i uwagi poświęcamy na działania zapobiegające chorobom.

Zmianie tej sytuacji służą właśnie takie inicjatywy, jak program profilaktycznych badań ultrasonograficznych u dzieci, realizowany przez **FUNDACJĘ RONALDA McDONALDA**, badań wykonywanych w „podróżującym” po Polsce Ambulansie.

Aby badania dziecka mogły zostać przeprowadzone, rodzice muszą wyrazić na nie zgodę. Zdarza się jednak, że rodzice takiej zgody nie udzielają, twierdząc, że badania są niepotrzebne, skoro dziecku nic nie dolega lub że jakaś drobna dolegliwość sama minie albo dziecko z niej po prostu wyrośnie. Zdarza się także, że rodzice nie chcą przeprowadzać badań u dziecka z obawy, że mogą one ujawnić obecność jakiegis nieprawidłowości (lepiej nie wiedzieć!).

Dbamy o 100% komfortu dziecka w czasie badań, a miłe wrażenia maluszka najlepiej przekonują rodzica, że badania profilaktyczne warto wykonywać. Bez tego: Pamiętajmy, że profilaktyka to inwestycja w zdrowie dziecka. Bez niej narażamy nasze pociechy na niebezpieczeństwo późnego wykrycia choroby lub wady wrodzonej, która odpowiednio wcześniej rozpoznana i leczona mogłaby się nigdy nie rozwinąć.

Zdjęcie: FRM

BADANIA W AMBULANSIE

Największą szansą na zdrowie i dobrą kondycję fizyczną do późnej starości jest kształtowanie nawyku dbania o swoje zdrowie wtedy, gdy jeszcze nic nam nie dolega, korzystanie z badań profilaktycznych i systematyczne przeprowadzanie zwykłych i pogłębionych badań okresowych.

CZY SĄ JAKIEŚ MOŻLIWOŚCI BADANIA DZIECI ZDROWYCH, POZA ZWYKŁYMI BADANIAM OKRESOWYMI?

TAK, rozumiejąc potrzebę takich działań, Fundacja Ronalda McDonalda rozpoczęła realizację programu pilotażowego pod nazwą „Ogólnopolski Program Profilaktycznych Badań Ultrasonograficznych”. W ramach tego programu, wyposażony w wysokiej klasy sprzęt diagnostyczny Ambulans dociera do małych miasteczek, w których dostęp do takiego sprzętu, w porównaniu z dużymi miastami, jest często utrudniony.

Aby zapewnić dzieciom odpowiednią opiekę zdrowotną, należy wprowadzić do systemu opieki nad dzieckiem jeszcze jeden element, a mianowicie program okresowych pogłębionych badań dzieci zdrowych. Do takich badań potrzebny jest wysokiej klasy sprzęt diagnostyczny.

Jednym z nich jest nowoczesny ultrasonograf. Badania wykonywane za pomocą tego urządzenia pozwalają na:

- bardzo dokładne badanie narządów wewnętrznych,
- wczesne wykrywanie niektórych zaburzeń wrodzonych,
- wykluczanie wielu wad wrodzonych, których nie można wykluczyć przez zwykłe badanie w poradniach dzieci zdrowych.

O BADANIACH USG MÓWIĄ RODZICE

Pani Dominika ”

Polecam! Super współpraca z dzieckiem, miła atmosfera, pełen profesjonalizm.

Pani Kamila ”

Polecam wszystkim, właśnie jesteśmy po badaniach w Jerzykowie. Pełen profesjonalizm, miła atmosfera i fantastyczne podejście do dzieci.

Pani Monika ”

Bardzo polecam wszystkim rodzicom, aby skorzystali z badań prowadzonych przez Fundację Ronalda McDonalda. Super specjaliści, którzy mają rewelacyjne podejście do dzieci. Moje dzieciaki były zachwycone. I muszę dodać, że ja jako matka bardzo się cieszę, że moje dzieci odbyły to badanie, ponieważ wczesna diagnoza to podstawa. Gorąco pozdrawiam i dziękuję.

dr Tomasz Madej ”

Jako lekarz radiolog uważam, że badania „NIE nowotworom u dzieci” spełniły wielokrotnie swoją tytułarną funkcję, zawsze wtedy, gdy zdiagnozowane zmiany od razu zaczynają być leczone i w 1000% w przypadkach, gdy diagnoza dotyczy dzieci z nowotworami.

Nowotwory u dzieci – Rodzicu, dostrzeż objawy

Program realizowany przez
Międzynarodowe Stowarzyszenie
Studentów Medycyny IFMSA-Poland

IFMSA-Poland
Międzynarodowe Stowarzyszenie
Studentów Medycyny

CZY WIESZ, ŻE...?

- Gdyby nowotwory u dzieci były rozpoznawane we wczesnych stadiach zaawansowania choroby **można byłoby wyleczyć niemal każde dziecko!**
- Ze względu na bardzo dynamiczny rozwój choroby nowotworowej **liczy się każdy dzień** — stąd konieczność natychmiastowej konsultacji lekarskiej w przypadku zauważenia objawów alarmujących!
- Dzieci chorują na inne nowotwory niż dorośli, o innej odpowiedzi na leczenie, co wpływa na to, że **ogólna wyleczalność nowotworów u dzieci jest lepsza niż u dorosłych.**

JAKA JEST SKALA PROBLEMU?

Nowotwory u dzieci to choroby rzadkie. Oznacza to, że ryzyko wystąpienia choroby nowotworowej, nawet w obecności niepokojących rodzica objawów jest niewielkie.

Nie zmienia to jednak faktu, że każdą wątpliwość należy skonsultować – gdy coś Cię zaniepokoi, nie zwlekaj i zgłoś się z dzieckiem do lekarza!

DZIECI CHORUJĄ NA INNE NOWOTWORY NIŻ DOROŚLI

SKORO OBJAWY CHORÓB NOWOTWOROWYCH SĄ TAK PODOBNE DO OBJAWÓW INNYCH CHORÓB WIEKU DZIECIĘCEGO... CO POWINNO WZBUDZIĆ SZCZEGÓLNA CZUJNOŚĆ RODZICA?

- Przedłużanie się objawów w czasie
- Narastanie objawów w czasie
- Nieustępowanie objawów pomimo prawidłowo zastosowanego leczenia
- Dołączanie się nowych objawów
- Współistnienie objawów ogólnych (stanów podgorączkowych, osłabienia oraz braku przyrostu lub spadku masy ciała)
- Zmiany zachowania u dziecka
- Zmiana rytmu wypróżnień lub oddawania moczu
- Pojawienie się zmian obrysu ciała lub na powierzchni skóry: guzów; asymetrii, zmian skórnych.

POLSKA
OK. 1300
ROZPOZNAŃ
ROCZNIE

NOWOTWÓR U DZIECKA TO CHOROBA ZUPEŁNIE INNA NIŻ RAK U DOROSŁEGO!

DOROSŁY

Większość nowotworów to raki

(najczęstsze to: rak płuc, sutka, jelita grubego i inne).

Wyleczalność raka (szczególnie najbardziej złośliwych, jak rak płuc) nie przekracza 50%.

Nowotwór rozwija się przez wiele lat, a pojawiające się objawy są związane często ze znacznym stopniem zaawansowania choroby.

Chemioterapia często okazuje się nieskuteczna.

DZIECKO

U dzieci praktycznie nie występują raki. Nowotwory wieku dziecięcego to przede wszystkim: **białaczki, chłoniaki i guzy lite.**

Wyleczalność nowotworów u dzieci wynosi 75%, a przy wczesnym wykryciu mogłaby wynieść niemal 100%!

Nowotwory u dzieci rozwijają się bardzo intensywnie, dlatego **zwykle dają objawy**, choć mogą one być niespecyficzne.

Chemioterapia jest w większości przypadków bardzo skuteczna w leczeniu nowotworów u dzieci.

WYLECZALNOŚĆ NOWOTWORÓW
U DZIECI WYNOŚI

75%

A PRZY WCZESNYM WYKRYCIU
MOGŁABY WYNIĘĆ NIEMAL

100%

OBJAWY OGÓLNE

Dziecko manifestuje chorobę „całym sobą”, stąd też chorobie nowotworowej towarzyszą tzw. objawy ogólne. Są one niezależne od rodzaju występującego nowotworu. Zaliczamy do nich:

GORĄCZKA LUB STANY PODGORĄCZKOWE, które:

- **przedłużają się w czasie** (ponad 2 tygodnie),
- **nie mijają pod wpływem leczenia** (po wdrożeniu antybiotyku gorączka powinna ustąpić w ciągu 2–3 dni),
- **nie można ich wytłumaczyć jawną infekcją lub inną chorobą.**

Gorączka może mieć bardzo wiele przyczyn, **zwykle jest związana z infekcją.**

Gorączka **niewyjaśnionego pochodzenia** lub niereagująca na leczenie zawsze wymaga wnikliwej diagnostyki!

OSŁABIENIE, SENNOŚĆ, ZMNIJSZENIE NORMALNEJ AKTYWNOŚCI DZIECKA

Ww. objawy mogą towarzyszyć wielu chorobom, ale mogą być też skutkiem przemęczenia czy stresu.

Diagnostyka w kierunku chorób nowotworowych powinna być przeprowadzona, jeśli dziecko jest zmęczone i osłabione codziennie lub prawie codziennie **w okresie co najmniej 2 tygodni** i upośledza to znacznie jego funkcjonowanie w szkole/przedszkolu i w domu.

UTRATA I BRAK PRZYROSTU MASY CIAŁA

Obecność objawów ogólnych powinna skłonić lekarza do wykonania podstawowych badań (morfologii krwi obwodowej z rozmazem) i szczegółowego zbadania dziecka w poszukiwaniu innych nieprawidłowości.

PRZYKŁAD

Mama 4-letniej Karolinki zauważyła, że córka nagle zaczęła zasypiać na kanapie podczas oglądania bajek, była ciągle zmęczona, trudność sprawiało jej wchodzenie po schodach na drugie piętro. Miewała też stany podgorączkowe, które utrzymywały się pomimo podawania antybiotyków. W toku diagnostyki, u dziewczynki rozpoznano białaczkę.

ZMIANY W OBRĘBIE TWARZY

ASYMETRIA TWARZY

Jednostronne opadanie powieki, wytrzeszcz gałki ocznej, opadanie kącika ust, obrzęk twarzy po jednej stronie, niepodające się leczeniu zapalenie spojówki po jednej stronie, jednostronna niedrożność nosa lub przymusowe ustawienie głowy w jedną stronę.

Asymetria twarzy
Zdjęcie dzięki uprzejmości
Fundacji Otwarte Ramiona

BIAŁA PLAMKA, ODBLASK W ŻRENICY

Widoczna na zdjęciach wykonanych z użyciem lampy błyskowej wymaga szybkiej diagnostyki u okulisty. Szczególnie, jeśli dodatkowo występuje **pogorszenie widzenia** lub **zez**.

WYCIĘK Z UCHA, NIEPODDAJĄCE SIĘ LECZENIU ZAPALENIE UCHA

Ww. objawy mogą występować u małych dzieci, które są szczególnie predestynowane do nawracających zapaleń ucha ze względu na inną budowę anatomiczną ucha niż u osób dorosłych. Dziecko z powtarzającymi się zapaleniami ucha powinno koniecznie być dokładnie zbadane przez laryngologa.

ZMIANY W JAMIE USTNEJ

Jak np. przerost dziąseł lub guz w obrębie dziąseł, bolesność dziąseł z rozchwianiem i wypadaniem zębów, niesymetryczne **powiększanie migdałków i ślinianek** (szczególnie, gdy nadal rosną), trudności w połykaniu.

Badania USG
Zdjęcie: FRM

**OBSERWUJ
SWOJE DZIECKO.
ODSTĘPSTWA
OD NORMY
ZAWSZE KONSULTUJ
Z LEKARZEM.**

BÓL GŁOWY

Jest to objaw dość częsty u dzieci i może mieć rozmaite przyczyny.

Niepokojące jest, gdy:

- Ból pojawił się **nagle**, jest **silny** i nigdy wcześniej nie pojawiały się podobne objawy.
- Występuje **często**, a jego **intensywność narasta**.
- Jest tak silny, że wybudza dziecko ze snu.
- Umiejscowiony jest **z tyłu głowy i promieniuje do karku**.
- **Nasila się po przebudzeniu**.
- Towarzyszą mu poranne **nudności i wymioty**.

Bóle głowy występują najczęściej w wieku szkolnym i zwykle mają inne przyczyny, ale w tym okresie życia ma miejsce szczyt występowania nowotworów, które mogą je powodować.

Niezwykle ważna jest zatem uważna obserwacja dziecka z bólem głowy szczególnie w tym okresie!

Ważne jest, by zwrócić uwagę, czy dziecko nie ma innych, dodatkowych problemów, jak:

- **Zaburzenia równowagi:** dziecko przewraca się lub zatacza, a chodząc szeroko rozstawia nogi.
 - **Zaburzenia widzenia:** widzi „jak przez mgłę” lub ustawia głowę pod odpowiednim kątem, by skompensować zaburzenia.
 - **Zmiany zachowania:** dziecko jest apatyczne, pokładające się lub nadmiernie pobudzone, wesołkowane, niegrzeczne — zachowuje się zupełnie inaczej niż zwykle.
 - **Zaburzenia czucia**, osłabienie mięśni jednej strony ciała.
 - **Napady padaczkowe**.
 - **„Dzwonienie” lub „brzęczenie” w uszach**.
 - **Utrata umiejętności, które dziecko nabyło**, na przykład umiejętności pisania, a u młodszych dzieci podnoszenia główki, siadania czy chodzenia.
 - **Omdlenia, utrata świadomości.**
- U dzieci do 2 roku życia może pojawić się powiększenie obwodu głowy z rozejściem szwów czaszkowych. Maluch może manifestować ból niechęcią do picia mleka, nadmierną płaczliwością i rozdrażnieniem.

UWAGA! Nie ma możliwości ani potrzeby wykonywania tomografii komputerowej lub rezonansu magnetycznego u każdego dziecka z bólem głowy. Zwykle wywiad z rodzicem i badanie pozwala ustalić inną przyczynę. Należy zwrócić uwagę, czy nie występują alarmujące objawy towarzyszące bólom głowy — w takim wypadku lekarz na pewno wdroży postępowanie, które ostatecznie wyjaśni przyczynę.

ZMIANY SKÓRNE

WYBROCZYNY

To małe, punkcikowate, czerwone plamki na skórze związane z zaburzeniami krzepnięcia krwi. Powinny skłonić do wykonania badania morfologii krwi obwodowej z rozmazem, szczególnie gdy dziecko **nagle ma na ciele wiele sińców, wystąpi krwawienie z dziąseł lub nosa** oraz Rodzic zauważy, że dziecko **oddaje smolisty, czarny stolec**.

BLADOŚĆ SKÓRY I ŚLIZÓWEK JAMY USTNEJ,

szczególnie gdy towarzyszy im osłabienie i zmęczenie dziecka, trudności w koncentracji lub przyspieszone bicie serca.

Bladość skóry i śluzówek może być spowodowana **niedokrwistością**, która zwykle jest związana z nieprawidłową dietą i niedoborem żelaza, ale niekiedy także może towarzyszyć chorobie nowotworowej.

Zdjęcie: FRM

**ABY WYJAŚNIĆ
WĄTPLIWOŚCI,
NIE ZWLEKAJ
I ZGŁOŚ SIĘ
Z DZIECKIEM
DO LEKARZA!**

GUZKI, ZNAMIONA NA SKÓRZE

Zwykle mają charakter łagodny. Niepokojące jest, gdy: **zmiana szybko powiększa się, jest niebolesna, twarda, nieprzesuwalna, duża** — o średnicy powyżej 3 cm, **widoczna jest asymetria lub łatwo krwawi przy podrażnieniu**. Dodatkowo, **pojawienie się podobnych zmian w innych miejscach** powinno skłonić do wnikliwej diagnostyki.

POWIĘKSZENIE WĘZŁÓW CHŁONNYCH

Masa węzłów chłonnych u dziecka jest stosunkowo duża, ponieważ w jego organizmie intensywnie kształtuje się układ odpornościowy. W rezultacie, **u prawie połowy zdrowych dzieci węzły chłonne w obrębie szyi i okolicy pachwinowej są powszechnie wyczuwalne**.

Rodzice często zauważywszy powiększone węzły chłonne u swojego dziecka boją się, że to chłoniak.

Tymczasem choroby, które u dzieci najczęściej powołują powiększenie węzłów chłonnych to infekcje, bardzo częste w tym wieku. **Zwykle wdrożone leczenie powoduje powrót węzłów chłonnych do prawidłowych wymiarów.**

Wielu pacjentów z chłoniakiem w pierwszej kolejności idzie po poradę do dermatologa, właśnie ze względu na świąd skóry!

SZCZEGÓŁOWĄ DIAGNOSTYKĘ POWIĘKSZENIA WĘZŁÓW CHŁONNYCH NAKAZUJĄ:

- Powiększenie węzłów **nadobojczykowych**.
- Charakterystyka węzłów chłonnych w badaniu:
 - **niebolesne,**
 - **nieprzesuwalne,**
 - **skóra nad nimi nie jest zaczerwieniona ani obrzęknięta** (zaczerwienienie skóry i obrzęk jest zwykle związane z zakażeniem);
 - **występują w pakietach** (powiększonych jest kilka sąsiednich węzłów).
- **Występują objawy ogólne** (stany podgorączkowe, osłabienie, utrata lub brak przyrostu masy ciała).

Bardzo ważnymi objawami, niekiedy najbardziej niepokojącymi, zwracającymi uwagę pacjenta i jego rodziców jest uporczywy świąd skóry i nocne poty, których pojawienie się też nakazuje wnikliwą diagnostykę!

PRZYKŁAD

17-letnia Ania od ponad miesiąca skarżyła się na intensywny świąd skóry. Nie pomagały żadne maści przepisane przez dermatologa. Dodatkowo, czuła się stale zmęczona, miała trudności w skupieniu się, a w pewnym momencie zaczęła gorączkować. W badaniu lekarz rodzinny wyczuł powiększony węzeł chłonny nadobojczykowy. U nastolatki w toku dalszej diagnostyki rozpoznano chłoniaka.

DŁUGOTRWĄŁY KASZEL

(U dziecka bez rozpoznanej choroby układu oddechowego, jak astma czy mukowiscydoza)

KASZEL jest najczęściej związany z infekcją układu oddechowego i trwa zwykle od 2 do 3 tygodni. Z czasem jego intensywność powinna się zmniejszać. Męczący, przedłużający się w czasie kaszel (powyżej 3 tygodni), o narastającej intensywności to objaw, który nakazuje wykonanie podstawowego badania, jakim jest zdjęcie rentgenowskie klatki piersiowej.

PRZYKŁAD

Rodzice 6-letniego Kacpra zauważyli, że dziecko bardzo szybko się męczy, trudno mu złapać oddech i kaszle od 3 tygodni. W badaniu rentgenowskim klatki piersiowej uwidoczniło się powiększone węzły chłonne, które uciskały drogi oddechowe.

Szczególnie jeśli towarzyszą mu:

- Dusznność, zmniejszona wydolność fizyczna dziecka;
- Objawy ogólne;
- Nocne poty;
- Chrypka;
- Ból w klatce piersiowej;
- Odkasztuszanie krwi;
- Zniekształcenie w klatce piersiowej;
- Obrzęk i zaczerwienienie twarzy.

BÓL PLECÓW I KOŃCZYN

BÓLE KORZENIOWE

(z ucisku na korzenie nerwowe — zaczynające się w obrębie pleców i promieniujące do kończyny dolnej)

Rzadko występują u dzieci, dlatego pojawienie się takich dolegliwości wymaga wnikliwej diagnostyki.

Szczególnie jeśli widoczne są dodatkowo:

- Guz na plecach (może być widoczny dopiero po wykonaniu skłonu przez dziecko);
- Zniekształcenie okolicy pośladków;
- Opór przy skłonach;
- Skrzywienie kręgosłupa;
- Jednostronne osłabienie czucia i siły mięśniowej.

BÓLE KOŃCZYN u dzieci mogą być reakcją organizmu na intensywny wzrost dziecka, nazywane są wtedy bólami wzrostowymi. Jednak postawienie takiej diagnozy zawsze wymaga wykluczenia przyczyn chorobowych!

PRZYKŁAD

Mama 14-letniego Dominika zauważyła, że syn niechętnie chodzi na treningi. Chłopiec skarżył się na silny ból kolana nasilający się przy bieganiu. Gdy wskutek upadku złamał nogę, wykonano zdjęcie rentgenowskie i zdiagnozowano u niego guz, który był przyczyną bólu.

Cechy bólu, które mogą wskazywać na tło chorobowe bólu kończyn:

- Współistnienie objawów ogólnych;
- Asymetria kończyn lub widoczny guz (nawet niebolesny!);
- Trudności w poruszaniu bolesna kończyna, ograniczenie zakresu ruchów;
- Ból w ciągu dnia, nasilający się pod wpływem aktywności fizycznej;
- Niesymetryczność bólu — dziecko narzeka na ból tylko jednej kończyny;
- Ból okolicy kolana;
- Złamanie kończyny wskutek błahego, nieadekwatnego urazu, czyli tzw. złamanie patologiczne.

Małe dzieci mogą manifestować ból kończyn utykając lub kulejąc. Mogą też przestać chodzić mimo, że wcześniej opanowały już tę umiejętność. Podstawowymi badaniami w przypadku bólu kończyn i pleców są: zdjęcie rentgenowskie kończyn lub pleców, dokładne badanie lekarskie tej okolicy oraz morfologia krwi obwodowej z rozmazem.

BÓL BRZUCHA, ZMIANA RYTMU WYPRÓŻNIEŃ

Ból brzucha to u dzieci bardzo częsty objaw, mogący mieć związek z nieprawidłową dietą, a nawet stresem. Każde dziecko z bólem brzucha powinno mieć wykonane badanie brzucha przez lekarza i w przypadku wątpliwości badanie USG, które wskaże, czy są jakieś nieprawidłowości w narządach jamy brzusznej.

Szczegółowa diagnostyka powinna być wykonana, gdy u dziecka występują:

Objawy ogólne;

- Zahamowanie wzrastania;
- Bładość, niedokrwistość;
- Nudności i wymioty;
- Krwawienie z przewodu pokarmowego — stolec czarny jak smoła lub żywoczerwona krew w stolcu;
- Zmiana rytmu wypróżnień: nagłe pojawienie się ZAPARĆ lub BIEGUNEK u dziecka, które wcześniej wypróżniało się regularnie!
- Krew w moczu lub nawracające zakażenia układu moczowego (zwiększenie ilości oddawanego moczu, nietrzymanie lub zatrzymanie moczu, wtórne moczenie nocne — po okresie, gdy dziecko nauczyło się już korzystać z toalety oraz dolegliwości, jak pieczenie, bolesność przy oddawaniu moczu).

POWIĘKSZENIE OBWODU BRZUCHA U DZIECKA,

szczególnie asymetryczne jest zawsze objawem niepokojącym! Codzienna kąpiel to dobra okazja, by zauważyć wszelkie zmiany w wyglądzie brzucha dziecka.

PRZYKŁAD

2-letni Antoś trafił do izby dziecka po tym, jak spadł z łóżeczka. W badaniu USG brzucha wykryto guz. Nie dawał on istotnych objawów, poza faktem, że brzusek dziecka był faktycznie powiększony, a mama zauważyła niedawno, że wszystkie bluzeczki zaczęły dziwnie opinać się na brzuszku dziecka.

Dobłą praktyką jest badanie brzucha dziecka przy okazji każdej wizyty u lekarza, a także okresowe wykonywanie badania USG u dziecka bez objawów, szczególnie do 5 roku życia.

POWIĘKSZENIE JĄDER

Powiększenie jądra, które ma przyczynę nowotworową zwykle jest NIEBOLESNE (dlatego chłopcy w okresie dojrzewania długo ukrywają ten objaw, mając nadzieję, że „minie samo”, uważając go za wstydliwy).

Niezstąpienie jąder w wieku niemowlęcym wiąże się z nieco zwiększonym ryzykiem nowotworów jąder, dlatego tacy chłopcy powinni być czujnie obserwowani.

Rodzic powinien przeprowadzić z dorastającym chłopcem rozmowę, by zwracał on uwagę na wszelkie zmiany w obrębie narządów płciowych i, w przypadku pojawienia się jakichkolwiek niepokojących objawów, natychmiast o nich powiedział. Fakt, że guzy rosnące w obrębie jąder są często niebolesne powoduje, że chłopcy ukrywają je tak długo, aż stają się one przeszkodą w chodzeniu! Ukrywanie powiększenia jądra doprowadza często do opóźnionego rozpoznania, co stanowi duże ryzyko dla chłopca.

KRWAWIENIE Z POCHWY

Miesiączka powinna pojawić się u dziewczynki nie wcześniej niż po ukończeniu 8. roku życia.

Krwawienie z pochwy poniżej 8. roku życia wymaga diagnostyki ginekologicznej!

Lekarz w poradni podstawowej opieki zdrowotnej staje niekiedy przed nie lada trudnym zadaniem, ponieważ nie może każdemu dziecku z powiększonymi węzłami chłonnościami czy bólem brzucha zlecić wykonania specjalistycznych badań.

Każdego dnia zgłasza się do niego wielu pacjentów z takimi dolegliwościami a ich przyczyną w większości przypadków nie będzie choroba nowotworowa! Niemniej jednak, istnieją pewne przesłanki, które mogą sugerować, że przyczyna objawów występujących u dziecka może być poważniejsza, a lekarz powinien pochylić się nad jej ustaleniem. Podkreślamy, że pojawienie się objawu nie oznacza, że dziecko ma nowotwór, ale zawsze należy udać się do lekarza, by wyjaśnić wątpliwości.

Podstawą jakichkolwiek czynności diagnostycznych jest staranne badanie dziecka. U większości dzieci z chorobą nowotworową obecne są jakieś nieprawidłowości, które lekarz może zauważyć podczas każdego badania przedmiotowego, w tym badania poprzedzającego szczepienia ochronne oraz podczas badania bilansowego.

Bardzo ważne jest badanie brzucha u dziecka nie tylko wtedy, gdy skarży się ono na ból w tej okolicy. Również przy powiększeniu węzłów chłonnych, osłabieniu czy stanach podgorączkowych lekarz powinien zbadać brzuch małego pacjenta.

Po zbadaniu dziecka lekarz rodzinny jest w stanie ustalić, czy konieczna jest dalsza diagnostyka i skierowanie pacjenta do poradni onkologicznej.

Jest jednak także możliwość bezpośredniego zgłaszania się z dzieckiem do poradni onkologicznej i nie jest w tym celu konieczne skierowanie od lekarza rodzinnego!

ADRESY KLINIK

Białystok

Klinika Onkologii i Hematologii
Dziecięcej Uniwersyteckiego
Dziecięcego Szpitala Klinicznego
ul. Waszyngtona 17
15-274 Białystok

Bydgoszcz

Klinika Pediatrii Akademia
Medyczna
Szpital Uniwersytecki
im. dr A. Jurasza w Bydgoszczy
Katedra i Klinika Pediatrii,
Hematologii i Onkologii
ul. Marii Skłodowskiej-Curie 9
85-094 Bydgoszcz

Chorzów

Chorzowskie Centrum Pediatrii
i Onkologii im. dr E. Hankego
Oddział hematologii i onkologii
dziecięcej
ul. Truchana 7
41-500 Chorzów

Gdańsk

Klinika Pediatrii, Hematologii,
Onkologii i Endokrynologii
Oddział Hemioterapii Onkologicznej
Uniwersyteckie Centrum Kliniczne
w Gdańsku
ul. Dębinki 7
80-211 Gdańsk

Katowice Ligota

Samodzielny Publiczny Szpital
Kliniczny nr 6 Śląskiego
Uniwersytetu Medycznego
w Katowicach
Górnośląskie Centrum Zdrowia
Dziecka im. Jana Pawła II
Oddział Onkologii, Hematologii
Chemioterapii
ul. Medyków 16
40-752 Katowice Ligota

ADRESY KLINIK

Kielce

Wojewódzki Specjalistyczny
Szpital Dziecięcy
ul. Artwińskiego 3A
25-381 Kielce

Kraków

Uniwersytecki Szpital Dziecięcy
w Krakowie
Klinika Onkologii i Hematologii
Dziecięcej
ul. Wielicka 265
30-663 Kraków

Lublin

Dziecięcy Szpital Kliniczny
Klinika Hematologii, Onkologii
i Transplantologii Dziecięcej
ul. Chodźki 2
20-093 Lublin

Łódź

SPZOZ Uniwersytecki Szpital
Kliniczny nr IV im. Marii
Konopnickiej Uniwersytetu
Medycznego w Łodzi
ul. Sporna 36/50
91-738 Łódź

Olsztyn

Wojewódzki Specjalistyczny Szpital
Dziecięcy im. S. Popowskiego
Oddział Kliniczny Hematologiczno-
Onkologiczny
ul. Żołnierska 18
10-561 Olsztyn

Poznań

Klinika Onkologii, Hematologii
i Transplantologii Pediatrycznej
Uniwersytetu Medycznego
im. Karola Marcinkowskiego
ul. Szpitalna 27/33
60-572 Poznań

Szczecin

Klinika Pediatrii, Hematologii
i Onkologii Dziecięcej
ul. Unii Lubelskiej 1
71-252 Szczecin

Wrocław

Katedra i Klinika Transplantacji
Szpiku, Onkologii i Hematologii
Dziecięcej
Akademii Medycznej
ul. Bujwida 44
50-345 Wrocław

Warszawa

Szpital Pediatryczny WUM
Klinika Pediatrii, Hematologii
i Onkologii Akademii Medycznej
ul. Żwirki i Wigury 63A
02-091 Warszawa

Warszawa

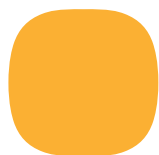
Klinika Onkologii
Instytut „Pomnik – Centrum
Zdrowia Dziecka”
Al. Dzieci Polskich 20
04-730 Warszawa

Zabrze

Samodzielny Publiczny Szpital
Kliniczny nr. 1 im. prof. Stanisława
Szyszko Śląskiego Uniwersytetu
Medycznego w Katowicach
Oddział Hematologii i Onkologii
Dziecięcej
41-800 Zabrze
ul. 3-go Maja 13 do 15

**Aktualna baza adresów wraz
z danymi kontaktowymi
i godzinami przyjęć dostępna
jest pod adresem:
www.frm.org.pl**

PARTNEREM WYDANIA
I EDYCJI KSIĄŻECZKI
JEST:

PROGRAFIX

DOM POZA DOMEM

w czasie choroby dziecka

Pomóż w utrzymaniu
DOMU RONALDA McDONALDA
przy Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie

Pierwszy polski Dom zbudowaliśmy przy Uniwersyteckim Szpitalu Dziecięcym w Krakowie. Jest to komfortowo wyposażony hotel z 20 pokojami, wspólną kuchnią, jadalnią i ogrodem.

Korzystają z niego przede wszystkim rodzice dzieci leczonych w Klinice Onkologii.

Stała bliskość wypoczętych rodziców to dla małych pacjentów potężny lek!

Rodzice za pobyt nie ponoszą żadnych opłat.
Całość kosztów pokrywa Fundacja i jej darczyńcy.

DOM RONALDA McDONALDA – ABY RODZINA MOGŁA BYĆ RAZEM

www.frm.org.pl

 [FundacjaRonaldaMcDonalda](https://www.facebook.com/FundacjaRonaldaMcDonalda)
#dompozadomem

Aby pomóc w utrzymaniu Domu Ronald McDonalda możesz wpłacić dowolną kwotę na www.frm.org.pl/wplac, przekazać Fundacji 1% swojego podatku KRS 0000 10 54 50 bądź po prostu wrzucić drobne do skarbonki w restauracji McDonald's